

Ilmaisunvapaus alennusmyynnissä

Muutama vuosi sitten eräs aikakauslehti pyysi minulta sarjakuvaa. Sain vapaat kädet piirtää mitä halusin. Parin sarjakuvan jälkeen piirroksiani ei enää ilmestynytäkään. Kun kyse-
lin syytä, päätoimittaja kertoi unohtaneensa uudistuksen yhteydessä sarjakuvani. Niille ei enää ollutkaan tilaa. En tiedä, oliko se todellinen syy. Ehkä sisältö ei sopinut lehden linjaan tai sitten palkkioni oli liian korkea? Ilo säännöllisistä tuloista ja palkkatyöstä osoittautui ennenaikaiseksi. Palasi tuttu huoli toimeentulosta.

Koska olin jo ehtinyt tehdä valmiiksi pari seuraavaa sarjakuvaa, päätin pitää puoleni. Lähetin lehden valmiit sarjakuvani ja laskun tilatuista töistä. Työstä maksettiin ja sarjakuvat ilmestyivät aikanaan. Opin pari asiaa tämän päivän työelämän käytännöistä: sopimuksia on helppo yksipuolisesti muuttaa, ja niistä vähäisistä oikeuksista, joita meillä patkutyöläisillä vielä on, kannattaa pitää kiinni. Viime vuonna iso päivälehti pyysi minua piirtämään kokeeksi muutamia kuvakolumneja, joita sovitettaisiin tulevan tabloidin koeversioon. Olin tohkeissani. Ehkä saisin sittenkin piirtää työkseni. Piirsin kuvia ikään-
tymisestä, vanhenevan pariskunnan arjesta ja havahtumisesta elämän rajallisuuteen. Ajattelin, että aihe voisi kiinnostaa myös lukijoita. Huonosti siinäkin kävi. Lehden johto hyllytti piirrokseni.

Ryhdyin tutkimaan, millaisia työmahdollisuuksia sarjakuvapiirtäjällä on. Lähetin kuvakolumniani useisiin lehtiin. Mahdollisiin ja mahdollittomiin. Uusiin ja vanhoihin. Löysin mielestäni kohderyhmältään sopivan julkaisun. Päätoimittaja pyysi työnäytteitä, mutta unohti ilmoittaa kielteisestä päätöksestään.

Eräs ranskalaistoimittaja teki muutama vuosi sitten kokeilun kirjoittamalla ikääntymistä koskevan, kaunistelemattoman artikkelin. Se ei mennyt läpi sikäläisessä lehdistössä. Onkohan ikääntymisen tabu myös Suomessa? Ehkä tarkoitus onkin hämärtää se tosiasia, että me rypestymme, raihaistumme ja kuolemme – ei suinkaan herätellä keskustelua aiheesta! Vanha, perinteikäs naistenlehti yllätti minut ostamalla kokeeksi kymmenen sarjakuvaa. Loppuvaiheessa eräältä lukijalta tuli tuhtunut kommentti. Olin hänen mielestään pilkannut sodan käynnyttä sukupolvea, vaikka olin vain kuvannut pariskuntaa sienimetsässä. Kymmenen sarjakuvaa riitti tällekin lehdelle.

Tilanne lehdistössä on vaikea. Levikit laskevat, mainostajat katoavat ja toimituskuntaa vähennetään. Jokaisella lehdellä on oma konseptinsa. Siihen on sopeuduttava, jos aikoo saada töitään myydyksi. Tulosvas-
tuu on ankara, eikä lukijoita siksi saa ärsyttää. Tuntuu siltä, että jokainen negatiivinen palaute saa päätoimittajat varuilleen.

Kirkko ja kaupunki -lehti on saanut **Ville Rannan** sarjakuvalla paljon huomiota ja ehkä myös uusia lukijoita. Näyttääkin siltä, että vanhat, konservatiiviset lehdet ottavat rohkeammin riskejä kuin lukijatutkimuksien perusteella luodut uustäsmälehdet. Toisaalta Kirkon ja kaupungin ei tarvitse pelätä lukijoiden tuomiota. Lehti lähetetään kaikille kirkon jäsenille, joten tilaajista ei ole huolta. Kärjekäs, rohkea ja välillä sopivaisuuden rajoja rikkova sarjakuva saa aikaan keskustelua, joka huomataan muuallakin. Keskustelun herättäminen – sehän juuri on monipuolisen journalis-

min tavoite! Mutta kun päämääräksi tuleekin ilmoitustilan myyminen ja voiton maksimoiminen, on varottava, ettei sisältö häiritse liikaa.

Pertti Jarlan Fingerporin julkaisemista harkittiin varmaan tarkkaan, ennen kuin se otettiin Hesarin sarjakuvasivuille. Nyt sitä lukevat nekin, jotka eivät muuten sarjakuvasivuja seuraisi. Riskin ottaminen on kannattanut. Sarjakuvan tekijöitä on Suomessa paljon. Jokaiselle lehdelle löytyisi omanlaisensa tekijä, kunhan piirtäjille annettaisiin mahdollisuus. Iltasanomien Kuukauden kotimainen on tehnyt jo vuosia hienoa kulttuurityötä esittelemällä uusia piirtäjiä. Kumma, etteivät muut lehdet ole ottaneet haastetta vastaan!

Kotimaisessa sarjakuvassa on kuitenkin ongelmansa: siitä pitäisi maksaa. Työn hinta on tällä hetkellä mediallyle punainen vaate. Kaikki pitäisi saada halvalla ja ikuisin oikeuksin. Jos lukija sattuisi pahoittamaan mielensä ja haastaisi sarjakuvantekijän oikeuteen uskonnollisten tunteittensa tai kunniansa loukkaamisesta, vastaisi köyhyysrajoilla piirtävä taiteilija yksin oikeudessa ilmaisunvapaudestaan. Ja maksaisi vielä kulut. Aiemmin päätoimittaja ja koko mediatalo seisovat työntekijöidensä rinnalla ja vastasivat mahdollisten oikeustaistelujen kustannuksista. Nyt mediatalot myyvät ilmaisunvapauttaan alennusmyynnillä alentamalla avustajiensa palkkioita ja kaventamalla heidän oikeusturvaansa. Yksittäisellä sarjakuvapiirtäjällä on tuskin enää varaa ilmaisunvapauteen.

TIINA PYSTYNEN

KIRJOITTAJA ON VUONNA 2010 PUUPÄÄHATTU-PALKITTU TAITEILIJJA.